

32001F0220

22.3.2001

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

L 82/1

**NÕUKOGU RAAMOTSUS,
15. märts 2001,
ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses**

(2001/220/JSK)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

kuriteoohvritele kõrgetasemelist kaitset, olenemata sellest, millises liikmesriigis nad asuvad.

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artiklit 31 ja artikli 34 lõike 2 punkti b,

(5) Ohvrite vajadusi tuleks käsitleda ja nendesse suhtuda teravlikul ja kooskõlastatud viisil, vältides osalisi või ebajärjekindlaid lahendusi, mis võivad põhjustada sekundaarset ohvristamist.

võttes arvesse Portugali Vabariigi algatust, ⁽¹⁾

(6) Käesoleva raamotsuse sätted ei piirdu seetõttu ohvri huvide eest seismisega kriminaalmenetluses. Sätted sisaldavad ka teatavaid meetmeid ohvrite abistamiseks enne ja pärast kriminaalmenetlust, mis võib aidata kuriteo mõjusid leevendada.

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust ⁽²⁾

(7) Meetmetes kuriteoohvrite abistamiseks ning eelkõige sätetes hüvitiste ja lepitusmenetluse kohta ei käsitleta tsiviilkohtumenetluse korda.

ning arvestades järgmist:

(8) Eeskirjad ja tavad ohvrite seisundi ja põhiõiguste kohta on vaja ühtlustada, pidades silmas eelkõige õigust väärrikale kohtlemisele, õigust anda ja saada teavet, õigust aru saada ja olla arusaadav, õigust saada kaitset menetluse eri etappidel ja õigust saada toetust juhul, kui tuleb elada väljaspool liikmesriiki, kus kuritegu toime pandi.

(1) Vastavalt nõukogu ja komisjoni tegevuskavale, milles käsitletakse, kuidas kõige paremini rakendada Amsterdami lepingu sätteid vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomiseks, eelkõige selle punktile 19 ja punkti 51 alapunktile c, tuleks viie aasta jooksul pärast nimetatud lepingu jõustumist käsitleda ohvriabi küsimusi, viies läbi ohvrite kompensatsiooniskeemide võrdleva uuringu ning hinnates Euroopa Liidus võetud meetmete otstarbekust.

(9) Käesoleva raamotsuse sätted ei kohusta liikmesriike siiski tagama, et ohvreid koheldakse võrdselt menetlusosalistega.

(2) Komisjon esitas 14. juulil 1999 Euroopa Parlamendile, nõukogule ning majandus- ja sotsiaalkomiteele teatise pealkirjaga "Kuriteoohvrid Euroopa Liidus: standardite ja meetmete analüüs". 15. juunil 2000 võttis Euroopa Parlament komisjoni teatise kohta vastu resolutsiooni.

(10) Oluline on kaasata eriasutusi ja ohvrite tugirühmi enne kriminaalmenetlust, kriminaalmenetluse ajal ja pärast kriminaalmenetlust.

(3) 15. ja 16. oktoobril 1999 toimunud Euroopa Ülemkogu Tampere istungil vastuvõetud otsuses, eelkõige selle punktis 32, sätestatakse, et kuriteoohvrite kaitseks tuleb koostada miinimumstandardid, eriti õiguskaitse kättesaadavuse osas kuriteoohvritele ja nende õiguste osas kahjude, sealhulgas kohtukulude hüvitamisele. Lisaks tuleks koostada riiklikud programmid, et rahastada riiklikke ja valitsusvälisteid meetmeid ohvrite abistamiseks ja kaitseks.

(11) Ohvritega kokkupuutuvatele inimestele tuleks võimaldada sobiv ja piisav väljaõpe, sest see on tähtis nii ohvrite seisukohast kui ka menetluse eesmärkide saavutamiseks.

(4) Liikmesriigid peaksid ühtlustama oma õigusnorme ulatuses, mis võimaldab saavutada eesmärgi pakkuda

(12) Kasutada tuleks liikmesriikides olemasolevat, kohtusüsteemi või ohvrite tugirühmade raames tegutsevat kontaktasutuste võrku,

⁽¹⁾ EÜT C 243, 24.8.2000, lk 4.

⁽²⁾ Arvamus on esitatud 12.12.2000 (Euroopa Ühenduste Teatajas seni avaldamata).

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA RAAMOTSUSE:

Artikkel 1

Mõisted

Käesolevas raamotsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) "ohver" on füüsiline isik, kes on kannatanud kahju, kaasa arvatud kehalised vigastused, vaimsed või hingelised kannatused või majanduslik kahju, mille on otseselt põhjustanud tegevus või tegevusetus, mis on vastuolus liikmesriigi kriminaalõigusega;
- b) "ohvrite tugisüsteem" on liikmesriigis seaduslikult asutatud valitsusväline organisatsioon, mis osutab kuriteoohvritele tasuta abi ja asjakohastel tingimustel täiendab riigi meetmeid selles vallas;
- c) "kriminaalmenetlust" mõistetakse kohaldatava siseriikliku õiguse kohaselt;
- d) "menetlusena" mõistetakse üldiselt lisaks kriminaalmenetlusele kõiki kontakte ohvritega, mis hõlmavad ohvrite kohtuasjadega seoses kontakte ka teiste asutuste, riiklike talituste või ohvrite tugisüsteemiga enne kriminaalmenetlust, kriminaalmenetluse ajal ja pärast kriminaalmenetlust;
- e) "lepitusmenetlusena kriminaalmenetlusõiguses" mõistetakse enne kriminaalmenetlust või selle ajal läbirääkimiste pidamist ja lahenduse otsimist ohvri ja kuriteo toimepanija vahel, mida vahendab pädev isik.

Artikkel 2

Austus ja tunnustamine

1. Liikmesriigid tagavad, et ohvritel on nende kriminaalõigussüsteemis tegelik ja asjakohane osa. Liikmesriigid püüavad igati tagada, et ohvreid koheldakse menetluse ajal üksikisiku väärikust austavalt, ja tunnustavad ohvrite õigusi ja õigustatud huvisid eriti kriminaalmenetluse raames.
2. Liikmesriigid tagavad, et eriti kaitsetutele ohvritele võimaldatakse nende olukorrale kõige paremini vastav erikohtlemine.

Artikkel 3

Seletuste ja tõendusmaterjali esitamine

Iga liikmesriik kaitseb ohvrite võimalust esitada menetluse ajal oma seletused ja tõendusmaterjal.

Iga liikmesriik võtab asjakohaseid meetmeid tagamaks, et tema asutused küsitlevad ohvreid ainult nii palju, kui on kriminaalmenetluse jaoks vajalik.

Artikkel 4

Õigus saada teavet

1. Iga liikmesriik tagab eelkõige, et ohvritel on alates nende esimesest kokkupuutest õiguskaitseorganitega võimalus saada

liikmesriigi poolt vajalikuks peetud viisil nende huvide kaitsega seotud teavet, võimalusel üldiselt arusaadavates keeltes. Nimetatud teabes märgitakse vähemalt järgmist:

- a) talituste ja organisatsioonide tüübid, kelle poole ohvrid võivad toetuse saamiseks pöörduda;
- b) pakutava toetuse liik;
- c) kuhu ja kuidas ohvrid saavad kuriteost teatada;
- d) sellisele teatele järgnevad toimingud ning ohvrite osa nendes toimingutes;
- e) kuidas ja mis tingimustel ohvritele kaitset pakutakse;
- f) kui suures ulatuses ja mis tingimustel on ohvritele kättesaadav:
 - i) õigusnõu või
 - ii) tasuta õigusabi või
 - iii) muud tüüpi nõustamine,kui, alampunktide i ja ii puhul, neil on õigus seda saada;
- g) millistel tingimustel on tekib ohvril õigus hüvitisele;
- h) kui ohver elab teises riigis, mis tahes talle kättesaadav erikord ohvrite huvide kaitseks.

2. Iga liikmesriik tagab, et sellekohast soovi avaldanud ohvrit teavitatakse:

- a) tema kaebuse tulemustest;
 - b) asjakohastest teguritest, mis võimaldavad tal olla süüdistuse esitamise puhul kursis kriminaalmenetluse käiguga isikute suhtes, kellele on esitatud süüdistus teda puudutavate kuritegude eest, välja arvatud erandjuhtudel, kui see võiks kahjustada nõuetekohast juhtumiga tegelemist;
 - c) kohtuotsusest.
3. Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid tagamaks, et vähemalt juhtudel, kui kohtu alla antud või karistatud isiku vabastamisest võib tekkida oht ohvritele, võib vajaduse korral otsustada ohvrit vabastamisest teavitada.

4. Kui liikmesriik edastab lõigetes 2 ja 3 märgitud teabe omal initsiatiivil, peab riik tagama, et ohvritel on õigus teavet mitte vastu võtta, kui teabe edastamine ei ole asjaomase kriminaalmenetluse tingimuste kohaselt kohustuslik.

Artikkel 5

Teabevahetuse kaitsemeetmed

Iga liikmesriik võtab vajalikke meetmeid tunnistaja või menetlusosalise staatuses ohvrite suhtes määral, mis on võrreldav kostjate suhtes võetavate sama tüüpi meetmetega, selleks et vähendada võimaluste piires teabevahetusega seonduvaid probleeme, mis käsitlevad ohvrite arusaamist kõnealuse kriminaalmenetluse asjassepuutuvatest etappidest või nende sellesse kaasamist.

Artikkel 6

Eriabi ohvritele

Iga liikmesriik tagab, et artikli 4 lõike 1 punkti f alapunktis iii nimetatud nõustamine ohvrite osa kohta menetluses on ohvrile põhjendatud juhtudel tasuta kättesaadav ning et vajaduse korral ja juhul, kui ohvrile on võimalik anda kriminaalmenetluse osalise staatus, on kättesaadav artikli 4 lõike 1 punkti f alapunktis ii nimetatud tasuta õigusabi.

Artikkel 7

Ohvrite kulutused seoses kriminaalmenetlusega

Vastavalt kohaldatavatele siseriiklikele normidele võimaldab iga liikmesriik menetlusosalise või tunnistaja staatuses ohvritele hüvitist kulutuste katteks, mis on seotud ohvri õiguspärase osalemisega kriminaalmenetluses.

Artikkel 8

Õigus kaitsele

1. Iga liikmesriik tagab ohvritele ja vajaduse korral nende perekondadele või samalaadses olukorras isikutele sobival tasemel kaitse, eelkõige nende ohutuse ja eraelu puutumatuse osas, kui pädevad asutused arvavad, et on tõsine surveavalduste oht või kindlaid tõendeid tõsise kavatsuse kohta sekkuda ohvrite eraellu.

2. Sel eesmärgil ja ilma et see piiraks lõike 4 kohaldamist, tagab iga liikmesriik, et vajaduse korral on kohtumenetluse osana võimalik vastu võtta asjakohaseid meetmeid kaitsmaks ohvrite ja nende perekondade või samalaadses olukorras isikute eraelu puutumatust ja fotokujutise salastatust.

3. Täiendavalt tagab iga liikmesriik, et kohturuumides on võimalik vältida kontakte ohvrite ja kuriteo toimepannud isikute vahel, välja arvatud juhul, kui kriminaalmenetluses on sellised kontaktid nõutavad. Kui see on sel eesmärgil vajalik, tagavad liikmesriigid järk-järgult, et kohturuumides oleks ohvritele eraldi ooteruumid.

4. Iga liikmesriik tagab, et eesmärgiga vajaduse korral eelkõige kõige kaitsetumaid ohvreid avalikul kohtuistungil tunnistuste andmise mõjude eest kaitsta võib anda ohvritele kohtuotsuse alusel õiguse anda tunnistusi viisil, mis võimaldab seda eesmärki saavutada asjakohaste vahendite abil, mis on kooskõlas riigi peamiste õiguspõhimõtetega.

Artikkel 9

Õigus hüvitisele kriminaalmenetluse jooksul

1. Iga liikmesriik tagab kuritegude ohvritele õiguse saada mõistliku tähtaja jooksul kriminaalmenetluse vältel otsus kuriteo toimepannud isiku poolse hüvitise maksmise kohta, välja arvatud juhul, kui siseriiklikud õigusaktid sätestavad teatavatel juhtudel hüvitise andmise muul viisil.

2. Iga liikmesriik võtab asjakohaseid meetmeid, et ärgitada kuriteo toimepannud isikut andma ohvritele piisavat hüvitist.

3. Ohvrile kuuluv ja kriminaalmenetluse käigus arestitud tagastamisele kuuluv vara tagastatakse ohvrile viivitamata, kui see ei ole kriminaalmenetluse jaoks tingimata vajalik.

Artikkel 10

Lepitusmenetlus kriminaalmenetlusõiguses

1. Iga liikmesriik otsib võimalusi lepitusmenetluse soodustamiseks kriminaalasjade puhul, mida riik käsitleb seda tüüpi abinõu jaoks kohasena.

2. Iga liikmesriik tagab, et mis tahes kokkulepet ohvri ja kuriteo toimepannud isiku vahel, milleni on jõutud kriminaalasjade puhul lepitusmenetluse käigus, saab arvesse võtta.

Artikkel 11

Teises liikmesriigis elavad ohvrid

1. Iga liikmesriik tagab, et tema pädevad asutused saavad võtta asjakohaseid meetmeid vähendamaks raskusi, mis tekivad eelkõige menetluse korraldamise osas, kui ohver ei ole selle riigi elanik, kus kuritegu on aset leidnud. Seepärast peaksid eelkõige selle riigi asutused suutma:

- otsustada, kas ohver võib anda seletusi vahetult pärast seda, kui kuritegu on toime pandud,
- nii palju kui võimalik rakendada videokonferentsi ja telefoni-konferentsi käsitlevaid sätteid, mis on kehtestatud 29. mai 2000. aasta Euroopa Liidu liikmesriikide vahelist vastastikust õigusabi kriminaalasjade käsitleva konventsiooni ⁽¹⁾ artiklites 10 ja 11 eesmärgiga ära kuulata välisriikides elavate ohvrite seletused.

2. Iga liikmesriik tagab, et isik, kes langeb kuriteo ohvriks liikmesriigis, mille elanik ta ei ole, võib esitada kaebuse oma eluko-hariigi pädevatele asutustele, kui ta ei saanud seda teha liikmesriigis, kus kuritegu toime pandi, või kui ta ei soovinud seda raske kuriteo puhul teha.

Kui pädeval asutusel, millele kaebus on esitatud, ei ole kõnealust pädevust, edastab ta kaebuse viivitamata selle riigi pädevale asutusele, mille territooriumil kuritegu toime pandi. Kaebus lahendatakse vastavalt selle riigi siseriiklikele õigusele, kus kuritegu toime pandi.

Artikkel 12

Liikmesriikide koostöö

Iga liikmesriik edendab, arendab ja parandab koostööd liikmesriikide vahel eesmärgiga aidata kaasa ohvrite huvide tõhusale kaitsele kriminaalmenetluses, kas siis kohtusüsteemiga otseselt seotud kontaktasutuste võrgu või ohvrite tugiorganisatsioonide vaheliste sidemete vormis.

⁽¹⁾ EÜT C 197, 12.7.2000, lk 1.

Artikkel 13

Eriasutused ja ohvrite tugiorganisatsioonid

1. Iga liikmesriik soodustab menetluse raames ohvrite tugisüsteemide kaasamist, mis tegelevad ohvrite esmase vastuvõtuga ning ohvrite edasise toetamise ja abistamisega, kas asjakohase koolituse saanud töötajate kaudu oma riiklikes talitustes või ohvrite tugiorganisatsioonide tunnustamise ja rahastamise kaudu.

2. Iga liikmesriik toetab selliste töötajate või ohvrite tugiorganisatsioonide poolt võetud meetmeid, eelkõige:

- a) ohvritele teabe andmisel;
- b) ohvritele nende esmaste vajaduste kohase abi andmisel;
- c) ohvrite saatmisel, kui see on kriminaalmenetluse jooksul vajalik ja võimalik;
- d) ohvrite taotluse korral nende abistamisel pärast kriminaalmenetluse lõpetamist.

Artikkel 14

Menetluses osalevate töötajate või muul viisil ohvritega kokkupuutuvate isikute väljaõpe

1. Oma riiklike talituste või ohvrite tugiorganisatsioonide rahastamise kaudu toetab iga liikmesriik algatusi, mis võimaldavad menetluses osalevatel töötajatel või ohvritega muul viisil kokkupuutuvatel isikutel saada sobivat väljaõpet, kus eriti võetakse arvesse kõige kaitsetumate rühmade vajadusi.

2. Lõiget 1 kohaldatakse eelkõige politseiametnike ja õigusala töötajate suhtes.

Artikkel 15

Praktilised tingimused, mis käsitlevad ohvrite seisundit menetluses

1. Iga liikmesriik toetab menetlemisel üldiselt ja eelkõige kriminaalmenetluse algatamise võimaluse puhul sekundaarse ohvristamise ja ohvrite asjatu surve alla panemise vältimiseks vajalike tingimuste järkjärgulist loomist. See kehtib eriti ohvrite nõuetekohase esmase vastuvõtu kohta ja nende olukorrale vastavate tingimuste loomise kohta kõnealustes kohtades.

2. Lõike 1 kohaldamisel võtab iga liikmesriik eelkõige arvesse võimalusi kohtutes, politseijaoskondades, riiklikes ametkondades ja ohvrite tugiorganisatsioonides.

Artikkel 16

Territoriaalne kohaldamisala

Käesolevat raamotsust kohaldatakse Gibraltari suhtes.

Artikkel 17

Rakendamine

Iga liikmesriik jõustab õigusnormid, mis on vajalikud käesoleva raamotsuse järgimiseks:

— artikli 10 osas, 22. märtsiks 2006,

— artiklite 5 ja 6 osas, 22. märtsiks 2004,

— teiste sätete osas, 22. märtsiks 2002.

Artikkel 18

Hindamine

Alates artiklis 17 nimetatud kuupäevadest edastab iga liikmesriik nõukogu peasekretariaadile ja komisjonile nende sätete teksti, millega võetakse siseriiklikku õigusse üle käesolevas raamotsuses kehtestatud nõuded. Ühe aasta jooksul pärast neid kuupäevi hindab nõukogu liikmesriikide poolt käesoleva raamotsuse sätete järgimiseks võetud meetmeid peasekretariaadi poolt liikmesriikidelt saadud teabe alusel koostatud aruande ja komisjoni kirjaliku aruande põhjal.

Artikkel 19

Jõustumine

Käesolev raamotsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Ühenduste Teatajas*.

Brüssel, 15. märts 2001

Nõukogu nimel

eesistuja

M-I. KLINGVALL